

Капічон О.Г., ад'юнкт кафедри історії
держави та права НАВС
Науковий керівник: **Калиновський В.С.**,
кандидат історичних наук, доцент

Ідеї академіка В.В. Копейчикова в децентралізації місцевого самоврядування України

Одним із фундаторів створення вітчизняного законодавства був доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України В.В. Копейчиков [1]. Саме він був одним з 41 члена елітарного кола найкращих фахівців своїх галузей, що працювали в складі Конституційної комісії [2], а згодом став радником Президента з питань державного будівництва. Видатна особистість і геніальний вчений, він присвятив своє життя юридичній науці.

Академік В.Копейчиков спеціалізувався на багатьох сферах суспільного життя і державного управління. І одним із пріоритетних напрямів дослідження вченого було саме вивчення питань місцевого самоврядування і децентралізації влади в Україні.

На стадії розробки проекту Конституції України ключовим завданням було визначитися з державним устроєм, що в подальшому і скоординує перерозподіл влади в країні, закріпивши статус України як унітарної держави.

У своїх численних працях академік В.В. Копейчиков наполягав на розширенні прав регіонів і зміцненні їхнього статусу. Будучи зятим прихильником унітаризму України, він реально розумів всю крихкість централізації влади, а особливо ігнорування проблем національних меншин і обмеження влади на місцях.

Академік В.Копейчиков, будучи людиною прогресивних поглядів, намагався формувати законодавство України, максимально наближаючись до європейських стандартів розвитку, орієнтуючись при цьому на особливості менталітету і потреби українців. Свою ідею децентралізації влади В.Копейчиков аргументував спираючись на «Європейську хартію про місцеве самоврядування», прийняту у Страсбурзі Радою Європи 15 жовтня 1985 року [3]. Саме цей міжнародний правовий акт містить основні положення, які закріплюють діяльність і повноваження органів місцевого самоврядування. Потребу більш глибокого вивчення світового досвіду розвитку управління на місцях і запровадження його на теренах України академік В.Копейчиков висвітлював у своїх подальших дослідженнях, зокрема в працях: «Державний устрій. Забезпечити баланс інтересів» [4], «Місьцеве самоврядування: питання теорії і практики» [5], «Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні» [6] та ін. Він виокремлює цілу низку принципів, які є аргументацією важливості вдосконалення системи місцевого самоврядування. Основні критерії формування законодавства у частині місцевого управління мають зводитись, як зазначав В.В. Копейчиков, до наступних постулатів:

- органи місцевого самоврядування є основою будь-якого демократичного устрою;
- вони повинні мати достатньо повноважень задля забезпечення адміністративної діяльності, яка була б більшою мірою наближена до людей;
- безпосередня участь громадян в управлінні справами на місцях;
- принципи організації і діяльності місцевого самоврядування повинні бути законодавчо закріплені, в тому числі й Конституцією України (Розділ 11 «Місьцеве самоврядування») [7];
- право місцевого самоврядування має здійснюватись радами, члени яких обираються вільним, таємним і прямим голосуванням;
- діяльність й ініціативність муніципальних органів мусить виконуватись виключно в межах законодавства держави і ні в якому разі не суперечити Конституції України;
- державні й інші структури повинні своєчасно і належним чином проводити консультації з органами місцевого самоврядування при плануванні й прийнятті рішень з усіх питань, які їх стосуються;
- контроль за діяльністю місцевих самоврядних органів мусить здійснюватись у формах і випадках, передбачених законодавством України;
- місцеві органи виконавчої влади повинні мати відповідні бюджети, дохідну частину яких складають місцеві податки і збори, а також дотації і субвенції держави згідно потреб відповідного регіону. Тому розпорядження коштами необхідно здійснювати згідно загальнодержавної економічної політики і виключно в межах компетенції відповідних органів місцевого самоуправління.

Проголосивши свою незалежність, Україна обрала проєвропейський шлях розвитку з орієнтацією на гуманізацію суспільства. В цьому контексті академік В.Копейчиков стверджував: «Саме захист і зміцнення місцевого самоврядування робить значний внесок у побудову європейського товариства, заснованого на принципах демократії і децентралізації влади» [5, с.12].

Далекоглядність поглядів академіка В.Копейчикова вражають своєю прогресивністю. Ще на стадії розробки проекту Конституції України він наполягав на ідеї створенні місцевого самоврядування не як симбіозу державних органів з населенням, а повноцінної суспільної одиниці - громади, що на законній основі, за допомогою своїх самоврядних органів розв'язує нагальні потреби, задовольняє інтереси місцевих жителів. Ототожнення в одній організаційній структурі самоврядних і державних начал не зможе змінити суті речей, не дасть реформам по децентралізації повноцінно запрацювати в країні.

Отже, все вищевикладене є лише невеликим доробком ідей академіка В.В. Копейчикова. Його погляди завжди були на вістрі актуальності й вирізнялися далекоглядністю. Пропозиції вченого, незважаючи на свою нагальність, не мали належної підтримки серед правлячої еліти, проте є запитані сьогодні. І, можливо, два десятиліття після прийняття Конституції України, впровадження поглядів й ідей академіка В.В. Копейчикова в реальну децентралізацію отримають своє друге життя.

Список використаних джерел

1. Юридична енциклопедія: у 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. - К.: "Українська енциклопедія" імені М.П. Бажана, 2001. — Т. 3: К - М. — 736 с.;
2. Шаповал В.М., Корнєєв А.В. Історія Основного Закону (конституційний процес в Україні у 1990 - 1996 роках) / В.М.Шаповал, А.В. Корнєєв. - Харків: Фоліо, 2011. - 111 с.;
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. (Остання редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036;
4. Копейчиков В., Селіванов В. Державний устрій. Забезпечити баланс інтересів / В.Копейчиков, В.Селіванов // Теоретичний і громадсько - політичний журнал «Віче». - 7 (28) липень 1994 р. - №7. - С. 33-42;
5. Копейчиков В.В. Місцеве самоврядування: питання теорії і практики / В.В. Копейчиков // Реферативний обзор действующего законодательства Украины и практика его применения: Сборник научных работ. - Киев: Юридическая фирма «Салком», 1995. - С. 9 - 21;
6. Копейчиков В.В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні: Лекція. - К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. - 32 с.;
7. Конституція України від 28.06.1996 р. (Остання редакція від 15.05.2014 р.) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254>.